

érseke kéri fel (a Zsidó Világkongresszus nevében), hogy lépjen közbe Magyarországon.⁶⁰ Amikor aztán a pápa engedett a kérésnek, akkor – akárcsak a nuncius és a magyarországi egyházi vezetők – diplomatikusan lépett fel.

Június 25-én a pápa a következő táviratot küldte a kormányzónak:

Több oldalról fordultak hozzánk, vetnének latba mindent, hogy e nemes és lo-
vagas nemzet kebelén belül ne hosszabbíttassanak és súlyosbítottassanak a
szervenések, melyeket nagyszámú szerencsétlen nemzetisége vagy faji szár-
mazása miatt már oly régóta keservesen visel. A Mi atyai szívünk nem ma-
radhat érzéketlen ezekkel a sürgető kérésekkel szemben a mi szeretet szolgál-
latunknak megfelelően, mely minden embert átölel. Ezért személyesen Fő-
méltóságodhoz fordulunk, nemes érzelmeire apellálva, abban a teljes
bizalomban, hogy Főméltóságod mindent meg fog tenni, ami hatalmában
áll, hogy annyi szerencsétlen ember újabb gyásztól és fájdalomtól megkímél-
tessék.⁶¹

A „zsidó” szó ugyan nem szerepelt az üzenetben, Horthy és környe-
zete azonban tökéletesen megértette a pápai intenciókat. Mialatt a Sztó-
jay-kormány az utolsó vidéki zsidókörzet kiürítésével foglalkozott,
Horthy már a zsidóellenes intézkedések világviszhangja miatt aggódott.
A gyorsan romló hadihelyzettel tisztában lévén, egyre inkább hajlott leg-
alább a budapesti zsidók megmentésére. Ez az ellentmondásos helyzet vi-
lágosan visszatükröződik Sztójaynak és Horthynak a nunciushoz, illetve
a pápához írott válaszában.

Sztójay a nuncius június 5-i jegyzékére adott június 30-i válaszában
kített kormányának az áttértekkel és a deportálásokkal kapcsolatos állás-
pontja mellett:

Anélkül, hogy a magyar törvényhozásnak a zsidókérdés rendezésével kapcsolo-
latos irányelveit módjában állana megváltoztatni, a királyi kormány hangsú-
lyozni kívánja, hogy nem utasítja vissza a kitért zsidók érdekében hozandó
különleges megfontolásokat. A királyi kormány ebben a szellemben vizsgálta
meg az Apostoli Nunciatúra legutóbbi jegyzékét, amellyel kapcsolatban ál-
láspontját a következőképpen összegzi:

1. Amint azt már közöltük, a kitért zsidók érdekeit a Magyarországi Zsidók
Szövetségének kebelén belül választandó különleges szakosztály fogja képvi-
selni. Addig is, amíg ezen szövetség alapszabályai jóváhagyatnak, az Ideigle-
nes Intézőbizottságban Török Sándor úr képviseli a kikeresztelkedett zsidó-
kat. Minden szükséges intézkedés megtörtént annak érdekében, hogy a kitért
zsidók képviselőjének működését elősegítsék.

b) Felhasználva az alkalmat, megjegyezni kívánjuk, hogy a magyar zsidók
nincsenek kitéve deportálásnak. Nagyszámú zsidó fizikai munkást bocsátot-
tak a német kormány rendelkezésére. Az a tény, hogy velük együtt családju-
kat is Németországba vitték, annak a megfontolásnak következménye, hogy
a családokat ne válasszák szét, mert nagyobb munkateljesítmény várható
azoktól a zsidóktól, akikre családjuk jelenléte megnyugtatóan hat. Minden